

"מיהו אקטואר?": כתבה מס' 1 בסדרה

מאת: רועי פולניצר ונועם בלזברג

אקטואריה (בעברית: "ניתוח סיכונים") הינה מדע המשתמש בטכניקות מתמטיות, סטטיסטיות ומימוניות לפתרון בעיות כלכליות בתנאי אי ודאות.

בתחילת השנה הוקמה לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (IAVFA) במטרה לייצג את אנשי המקצוע העוסקים בתחום בפני גורמים ממשלתיים, ציבוריים ואחרים בארץ ובחו"ל, להסדיר וולונטרית את תחום הערכות השווי והאקטואריה הפיננסית בישראל מבחינת תנאי כשירות, כללי אתיקה וסטנדרטים מקצועיים, ובכך להקטין את השונות הגבוהה בקרב הפרקטיקנים בתחום.

הערכות שווי הוא תחום ידע שעוסק בקביעת שווי הוגן לתאגידים, נכסים בלתי מוחשיים ומכשירים פיננסיים מורכבים. בהערכת השווי נעשה שימוש בכלים תיאורטיים ומעשיים מתחומי הכלכלה, המימון, ההשקעות, הסטטיסטיקה והחשבונאות ויישומם באפליקציות אקסליות ובפתרונות ממוחשבים מבוססי VBA.

אקטואריה פיננסית היא תחום ידע הכולל מגוון נושאים (ממש כמו מנהל עסקים) העוסק במיפוי, מידול, מדידה וניהול סיכונים פיננסיים, כגון: סיכוני שוק (שע"ח, ריבית, אינפלציה, מחירי ני"ע ומחירי סחורות), סיכוני נזילות (נזילות נכס ונזילות תז"מ), סיכוני אשראי (חדלות פירעון, הורדת דירוג ומרווח), סיכוני השקעות וסיכונים תפעוליים (אלמנטרי, כללי ומודל). התחום נמצא בצמיחה בתעשייה הפיננסית בעולם והעוסקים בו זוכים ליוקרה ולשכר גבוה.

מיהו אקטואר?

מעשה בזוג שהגיע לבית המשפט במסגרת הליך הקרוי "איזון משאבים כלכליים". מדובר בהליך בו בני זוג מחליטים להתגרש ואז מתעורר הצורך לחלק את הרכוש שצבר הזוג במהלך חייהם המשותפים. לשם כך יש להעריך את שווי הרכוש המשותף. תהליך ההערכה מכונה איזון משאבים כלכליים. איזון משאבים כלכליים נקרא גם בשם המפחיד "חוות דעת אקטוארית".

לבני הזוג היה עסק ובית הדין ביקש שכל צד ימציא לו חו"ד אקטוארית בדבר שווי הכלכלי של העסק המשותף. האישה בחרה ברואה חשבון שיערוך את החו"ד מטעמה. במשך כחמישה חודשים העביר עורך הדין של הבעל לרואה החשבון של האישה דוחות כספיים ומידע ניהולי פנימי לצורך הכנת החו"ד. כמובן שעורך הדין של הבעל ידע מראש שהחו"ד מטעם האישה תוכן על ידי אותו רואה החשבון (שאינו אקטואר מוסמך) אך לא הציג כל הסתייגות לכך.

לאחר כחמישה חודשים, עת הגיש רואה החשבון את החו"ד מטעם האישה (שלמעשה מדובר בהערכת שווי כלכלית פר אקסלנס), טען עורך הדין של הבעל כי מאחר וחו"ד אקטוארית דינה להיות מבוצעת על ידי אקטואר מוסמך ולא על ידי רואה חשבון, הרי שיש לבטלה ולבקש מהאישה להמציא חו"ד חדשה שתוכן הפעם על ידי איש מקצוע המוסמך כאקטואר. בית המשפט דחה את טענתו של עורך הדין של הבעל על הסף משלושת הטעמים הבאים:

ראשית, היות ולעורך דינו של הבעל היה זמן רב להעלות טענה זו, ומאחר ועורך הדין של הבעל ידע על כך שרואה חשבון ולא אקטואר מוסמך יערוך את החו"ד מטעם האישה ובכל זאת שיתף עמו פעולה במשך כחמישה חודשים בהעבירו לו את החומרים הדרושים לביצועה ואחרי הכל רואה החשבון כבר השלים את מלאכתו וקיבל את שכרו.

שנית, מאחר וקיים נוהג בישראל לפיו, גם כלכלנים ורואי חשבון מגישים חו"ד אקטואריות לבתי משפט, למרות שאינם מחזיקים בתעודה המאשרת את הסמכתם כאקטוארים.

שלישית, הגדיל בית המשפט לעשות והגדיר מיהו אקטואר. בית המשפט מתחיל בהבחנה בין מקצוע ראיית החשבון לאקטואריה.

פעם אחת, בעוד שמקצוע ראיית חשבון, מעוגן בחוק רואי חשבון, תשט"ו-1955 הרי שמקצוע האקטואריה איננו מעוגן בחוק כלשהו.

פעם שנייה, בעוד ש"רואה חשבון" הינו כל מי שקיבל רישיון לעסוק בראיית חשבון מ"מועצת רואי חשבון" שהינה יחידה במשרד המשפטים (קרי, גוף סטטוטורי), הרי שבהיעדר חוק אקטוארים, תנאי כשירות, כללי אתיקה וסטנדרטים מקצועיים לאקטוארים - תחום האקטואריה פרוץ לחלוטין וכל אחד יכול לחבוש כובע של אקטואר על ראשו ולעסוק באקטואריה.

פעם שלישית, מדבר בית המשפט על כך שבמקצוע ראיית החשבון אנו מזהים שני גופים: "מועצת רואי החשבון" שהינה הגוף הסטטוטורי היחיד שרשאי להעניק/לשלול רישיונות לעסוק בראיית חשבון ו- "לשכת רואי החשבון בישראל" שהינה גוף וולונטרי או מועדון המוציא מעת לעת עידכונים ופירסומים לחבריו. במקצוע האקטואריה אנו לא מזהים גוף סטטוטורי אלא מועדון חברים פר אקסלנס בשם "אגודת האקטוארים בישראל" שאינו רשאי להעניק/לשלול רישיונות לעסוק באקטואריה. כך למשל, למרות ש"אגודת האקטוארים בישראל" מקבלת מעת לעת תלונות על אקטוארים שנותנים חוות דעת וגורמים נזקים ללקוחותיהם – הרי שאין לה "שיניים" או יכולת אפקטיבית לשלול מהם את האפשרות לעסוק במקצוע.

לפיכך, קובע בית המשפט כי אקטואר הינו כל מי שמעיד על עצמו שהוא יודע לבצע חישובים אקטואריים ובלבד שלא יציג מצג שווא לגבי יכולתו לבצע חישובים אלו. על פי אותו משקל, כלכלן איננו רק מי שמחזיק בתואר אקדמי (ראשון, שני או שלישי) בכלכלה אלא כל מי שמעיד על עצמו שהוא יודע לבצע חישובים כלכליים ובלבד שלא יציג מצג שווא לגבי יכולתו לבצע חישובים אלו.

בהמשך לכך נשאל בית המשפט, כמה חישובים עולים בכדי חישובים אקטואריים ומהו בכלל חישוב אקטוארי. עונה בית המשפט כי גם חישוב אקטוארי אחד מספיק וכי חישוב אקטוארי הוא כל חישוב שנותן ביטוי לתנאי אי וודאות/סיכונים, למשל היוון תזרים מזומנים עתידי שההסתברות לקבלתו איננה וודאית.

ממשיך בית המשפט ואומר כי בעוד שהכלכלן נותן ביטוי לסיכון באמצעות שיעור היוון שמוצב במכנה, הכולל את סך הצברם של פרמיית הסיכון ושיעור הריבית חסרת הסיכון, ובכך פותר עצמו מלהתמודד עם אמידת הסיכוי לקבלת תזרים המזומנים שבמונה הרי שהאקטואר מהווה כל תזרים מזומנים עתידי באמצעות שיעור הריבית חסרת הסיכון ומתמודד עם הסיכון לאי קבלת התזרים באמצעות הכפלת האחרון בהסתברות לקבלתו. בסופו של יום, טוען בית המשפט, הכלכלן והאקטואר צריכים להגיע לאותה התוצאה, כך שאין כל הבדל בין הערכת שווי כלכלית לבין חוות דעת אקטוארית.

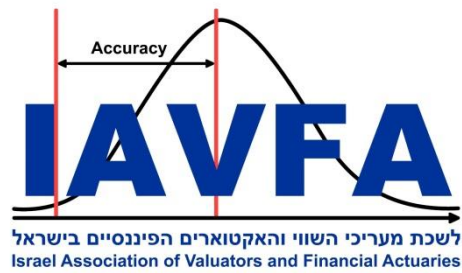
אודות רועי פולניצר, אקטואר, CFV, QFV, FEM, MRA, CRA, ORA, IRA, FRM, MBA

רועי פולניצר, אקטואר, מנכ"ל לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (IAVFA) ובעלים של משרד הייעוץ הכלכלי "שווי פנימי"- מעריכי שווי בלתי תלויים. מוסמך כמערך שווי מימון תאגידי (CFV), מעריך שווי מימון כמותי (QFV), מודליסט פיננסי וכלכלי (FEM), אקטואר סיכוני שוק (MRA), אקטואר סיכוני אשראי (CRA), אקטואר סיכונים תפעוליים (ORA) ואקטואר סיכוני השקעות (IRA) מטעם לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (IAVFA), מוסמך כמומחה בינלאומי לניהול סיכונים פיננסיים (FRM) מטעם האיגוד העולמי למומחי סיכונים (GARP) ובעל תואר MBA (בהצטיינות) במנהל עסקים עם התמחות במימון מאוניברסיטת בן גוריון. מר פולניצר הינו בעל ניסיון אינטנסיבי של למעלה מעשור שנים בתחומי הערכות השווי והאקטואריה הפיננסית, הכולל ביצוע של מאות עבודות הערכות שווי ואקטואריה פיננסית למשרדי ראי חשבון, משרדי ייעוץ כלכלי לחברות ציבוריות ופרטיות, פרסום מחקרים אמפיריים כמאמרים אקדמיים בכתבי עת מקצועיים ומאמרים מקצועיים בנושא הערכות שווי ואקטואריה פיננסית באתרי אינטרנט שונים.

אודות נועם בלזברג, אקטואר, MRA, CRA, ORA, IRA, FRM, MA

נועם בלזברג, אקטואר, יו"ר לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (IAVFA) וסגן יו"ר הסניף האקדמי בישראל של האיגוד העולמי למומחי סיכונים (GARP). מוסמך כאקטואר סיכוני שוק (MRA), אקטואר סיכוני אשראי (CRA) אקטואר סיכונים תפעוליים (ORA) ואקטואר סיכוני השקעות (IRA) מטעם לשכת מעריכי השווי והאקטוארים בישראל (IAVFA), מוסמך כמומחה בינלאומי לניהול סיכונים פיננסיים (FRM) מטעם האיגוד העולמי למומחי סיכונים (GARP) ובעל תואר MA בכלכלה מאוניברסיטת תל אביב. מר בלזברג הינו בעל ניסיון אינטנסיבי של למעלה משני עשורים בתחומי האשראי והאקטואריה הפיננסית, הכולל בחינה ואישור עסקאות מימון בנקאי הגדולות בישראל, ניהול פרויקט באזל, הכנת מסמכי ICAAP ופעילות מול הפיקוח על הבנקים.

אודות לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל:

לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (IAVFA) מייצגת את אנשי המקצוע העוסקים בתחום בפני גורמים ממשלתיים, ציבוריים ואחרים בארץ ובחו"ל. הלשכה הוקמה במטרה להסדיר באופן וולונטרי את תחום הערכות השווי והאקטואריה הפיננסית בישראל, להקטין את השונות בקרב הפרקטיקנים בתחום ולקדם את מעמד המקצועי של העוסקים בתחום כבעלי תפקיד בכיר, משמעותי ומרכזי במגזרי השירותים הפיננסיים, הבנקאות הביטוח ושוק ההון. הלשכה מאמצת את כללי האתיקה, הסטנדרטים המקצועיים ותקנות אי התלות של המועצה לתקני הערכות שווי בינלאומיים (IVSC- International Valuation Standards Council) במטרה ליצור שפה אחידה ובין-לאומית על פי הפרקטיקות המיטביות הנהוגות בעולם.